

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

A lemondó levél.

Lehetetlen a legmélyebb megilletődés nélkül olvasni a sorokat, melyekben elnökünk lemondását bejelenti. Lelkünket megkapja egyesületünk céljának legilletékesebb helyről jövő olyan kifejtése, mely önfényével világítja meg azokat a nagy kérdéseket, melyeknek a vérig odaadó szolgálata képezte elnökünk legtisztább intencióit s jelölte öntudatos működésének verejtékes minden lépését. A 48 : XX. megvalósításának szüksége ott élt minden lélekben, de a hozzávezető utat, a valóság eszközeit, a teendő lépések kitűzését senki nem látta oly tisztán, nem szolgálta oly önmegtagadással, mint ő s ha az egyházpolitikának a nagy politikával kapcsolódását, ebben az Orle vezérének természetszerű szerepét mindenki úgy ismerte volna csak néhány héttel is előbb, mint amily tisztán e levél után látja, ma talán e cikk teljesen tárgytalan volna.

De így szomorúan aktuális. Nem értettük meg céljait, félreismertük intencióit, a pártpolitika szemszögéből néztünk át a nagy tusakodások nyomán kelt nagy elhatározáson, elhagytuk a nagy próbában, vagy összetett kézzel néztük nehéz küzdelmeit, — írja ő s ezek konzekvenciáiként helyét, melyet a megértés hiányára nézve tarthatatlanná tett, további szeretetének s támogatásának felajánlása mellett elhagyni készül. Ezekben adja a helyzet képét a lemondó levél.

A felfogás és meggyőződés joga s tisztasága iránt érzett legmélyebb tisztelettel kell kérnünk szeretett elnökünket, hogy amidőn a helyzetet a maga lelke szerint megítélte, mi is elmondhassuk erre vonatkozó nézeteinket a mi lelkünk szerint. Ezek a lelkek nem állnak olyan messze egymástól, hogy meg ne értenék egymást.

Mi úgy vagyunk meggyőződve, hogy a 48 : XX. i.-c. végrehajtása iránti felfogását, véleményét, akcióját kongresszuson belül és kívül általános helyesléssel fogadtuk, kísértük, követtük, amint ezt az eseményszámba menő megnyitók alkalmával frappáns módon mindig nyilvánítottuk is; hogy a Lelkészegyesület vezércikkeiben megnyilvánuló állásfoglalását, az ügy irodalmi fejlesztését a legéberebb figyelemmel fogadtuk s osztatlan helyesléssel kísértük s így a principialis igazságok tekintetében vezér és tábor között nézet megoszlás nem volt, sőt a vezércikkek egyházpolitikai káténkká nőttek ki magukat. Hogy a 48 : XX. szellemét sikeresen meghamisító koalíciót s ennek iker-testvérét, a klerikalizmust oly félelmet nem ismerő s egyéni érvényesülését inkább gátló, mint célzó módon támadta, hogy a 48 : XX. komoly megvalósítását szolgáló kormányokat politikai mellétekintetek nélkül támogatta: annyira közelismerésünk s helyeslésünk mellett történt, hogy sokónknál észrevétlenül teljes politikai átalakulást idézett elő. E tekintetben lelkünket semmi önvád nem nyugtalanítja.

Mindezek dacára — teljes objektivitással állapítjuk meg mi is — marad egy pont, amely a teljes megértés, a részletkérdésekben is teljes harmónia szempontjából látszólag a mi hátrányunkra dönti el a kérdést. S ez a képviselőjelöltség vállalásának kérdése, melynek incidenséből fakadt e mindnyájunkra felettébb elszomorító ügy itt tárgyalásának kényszere.

Látszólag a külső körülményeket mérlegelve s magunkra vonatkozásban: hogy a nyírbátori kerület református választópolgárai a koalíció önlevetkőző korszaka után is elég naivak, vagy dogmatikusok voltak inkább az úgynevezett 48, mint a tiszta és valódi 48 : XX. zászlaját emelni magasabbra, ez lehet az ő szegyenük, bűnük, tudatlanságuk és vakságuk, de nem az Orle-é. Hogy a nyilvános kritika

miként élt vissza a kritika jogával, mely csak igazságot enged mondani s a hazugság, rágalom útalatától magát mentesíti, ez szintén a párt-szempontról indulgatiás csuhája alá tartozik, de az Orle, sőt egy, az itt említett nemzetséggel állítólag rokonságot tartó lap kivételével egyházi sajtónk sem ejtett e vállalkozást rosszaló egyetlen igét. Ami pedig a négyszemközti kritikákat, vagy legalább amint mi ezek némelyikét ismerjük, aggodalmakat illeti, az Orle ettől is tiszta. Ha van ez őszinte, bizalmas megnyilatkozásokban bűn, ez az embertársát, barátját, vezérét féltő ember érveket nem kereső, talán meg sem hallgató, ösztönös indulata; valami az anya érzéséből, mely fia lábára kulcsolódik, mikor becsületét meggy fegyverrel is védeni; valami a kutya vak hűségéből, mely a haldokló gazdájához éjjel menő orvost megtámadja. Tudtuk, elnökünknek éppen rendíthetetlen igazmondása miatt mennyi titkos és nyílt ellensége van, akik megragadják az alkalmat, midőn az aktív politika mezejére lép, hol nem védi palást, nem paizs, nem még a mások tisztességes neve iránt tartozó tisztesség sem, amint aggodalmaink jogosságát sokszoros mértékben igazolták e sivatag martalócai; féltettük tiszta nevét, tisztos személyét, szennytelen életét s a nagy dilemmában: képviselősége hoz-e több hasznot közegházunknak, vagy jelöltségének mellékzöngéi ártanak többet annak a varázslatos hatásnak, melynek nyomán falak magasodnak, lelkek magasztosulnak fel, lelkünkben önként feltörő szavakkal adtunk kifejezést a mély aggodalomnak, őt magunknál jobban féltő szerete-tünknek, de ez nem az ő: 48: XX. t.-c. érdekében folytatott politikájának helytelenítése, vagy kontrakarizozása volt, vagy legalább — Isten a látója minden léleknek — nem az akart lenni. És ha még az lett volna is, ez annyira egyesek jóhiszemű ténye volt, hogy ezt az Orle közönsége nem fogja a maga tényeként vállalni. Az előzetes aggodalmakat is elnyomta azonban az elhatározás nagy ténye, mert mindnyájan meg voltunk győződve, amint e sorok írója százfele elmondott és megírt: amit Baltazár Dezső tesz, az bölcsen van gondolva és becsületesen van cselekedve.

A lemondó levél legjogosultabb s lélekbe vágó megállapítása, hogy elnökünket nagy küzdelmeiben nem támogattuk, vagyis hogy a 48: XX. érdekében vívott nagy harcaiban részt nem vettünk, amilyen igaz, éppen olyan természetes. Az Orle szervezése, megizmosítása, vezetése, működése, eredménye mind egyedül őmaga. Ő dolgozott mindenkéért. Tőle indultak

ki s benne végeződtek az összes életjelenségek s tevékenységek. Nem tudjuk, őmaga rendén levőnek tartotta-e ezt, úgy látszik igen, mert panasz és szemrehányás nélkül, jó kedvvel, szeretettel viselte vállán ezerek terhét, s mi természetesennek találtuk: azért vezér, azért Baltazár Dezső, hogy ez így legyen. Másként el sem tudtuk képzelni. Így nevelt bennünket s mi nem keresgettük, volna-e nekünk is valami tenni valónk? A vihart ő fogta fel fejünk fölött, az anyagi előhaladás rögzös útját ő rőtta előttünk, minden eszme, elhatározás az ő lelkéből ragyogott reánk. Mi csak szerettük véghetetlenül, csak bízunk benne rendületlenül: egyebet nem csináltunk. Ne verjen meg az Úr Isten érte!

Elnökünk lemondó levele informált bennünket felfogásáról, nézeteiről, e sorok célja a közvéleményt informálni a mi gondolkozásunkról.

A lemondás felett határozni fog a közgyűlés. Szeretete meg tudja-e marasztalni mai elnökét, nem tudjuk, bölcsessége talál-e kiutat, nem kérdezzük, de egyet tudunk, hogy az az elnöki szék, ha betöltetnék is, üres marad s mi lelkünknek örökre.

Kiss Ferenc.

Szellemi túlterheltség.

— Élesd 1913. —

Amint itt járom a hegyeket, völgyeket s megállok egy-egy tovasiető patak partján, majd elnézem a vadul rohanó, megáradt sebeskörös mellől a körülvevő kéklő hegyeket, amelyeknek fölibe, mint valami király emelkedik a csaknem kétezer méter Vlegyásza: gondolataim oda szállanak azokba a fülledt tantermekbe, dohos irodákba, rideg tanuló szobákba, melyekre a nagy szünidőben néma csend borul. A nagy szünidő elnevezés ma már nem csupán fogalom, hanem életkényszerűség, a modern életnek éppen olyan szükséglete, mint az elfonnyadt mezőnek az eső. Ismerjük be, hogy a mai kor oktalanul bánik a szellemiakkal, amikor azokkal túlterheli az agyat s szétpattanni engedi azt, mint valami túlsavart gépezetet.

Gyakran hangoztatott s talán már túlságosan agyoncsépellé témává lett annak a ténynek a megállapítása, hogy a szellemi túlterheltség a középiskolákban kezdődik meg, még pedig oly mértékben, miszerint az akadémiákra, egyetemekre került ifjak nemesak kifáradt agyat, hanem az ezzel karöltve járó életuntagságot is visznek magokkal a felsőbb tanul-

mányok mezejére. A középiskolai tanulóknak 5—6 órát kell ülni fülledt tanteremben s mikor onnan kibocsátják őket, nem élvezhetik a szabad levegőt, hanem be kell zárkózniok tanuló szobáikba, hogy leckéikre, feladataikra elkészüljenek. A közepes és gyenge tehetségű középiskolai tanulóknak két út áll előtte: vagy szorgalmasan tanul s testileg, szellemileg tönkre teszi magát, vagy felületesen végezi dolgát s csak átbukdácsolja a középiskolát. Sokan csodálkoznak azon, hogy gyenge tanulók az életben legtöbbször sokkal jobban beválnak, mint a kitűnő tanulók. Én nem csodálkozom. A magokat az iskolában agyon nem gyötrött egyéneknek a reakció sem testileg, sem lelkileg nem nyilatkozik az élet viharában úgy, mint az előbbieknél.

Ezen visszás helyzet mélyebb fejtegetésébe való bocsátkozás könnyen a szorgalmas tanulás ellen való predikálás látszatát kelti fel azoknál, akiknél minden a tudomány és semmi a fizikum. Hasztalan hangsúlyozzuk az „ép testben ép elme” elvét, ha azt csak annyiban akarjuk érvényesíteni, hogy a szellemi tornázás által agyongyötört növendékeket hetenként 1—2 órán visszatartjuk zárt tornateremben való testgyakorlatozásra. Mit ér a legnagyobb tudomány, ha a testi szervezet gyöngye, roskatag, az élet terhét elviselni nem tudja. Nem, én nem predikálok a tudomány ellen, sőt annak egyik bámuloja és csodálója vagyok. De azt erősen hangsúlyozom, hogy ha sok nyomortól akarjuk megóvni korunk művelt osztályát, létesítsünk teljes paritást a lélek és a test között, vagyis a tudomány megszerzésére irányuló rendszert hozzuk összhangba a fizikum követelményeivel. Lám a görögök és részben a rómaiak ezt tették. Megadták a léleknek, ami a léleké és a testnek, ami a testé. Aristoteles a Lykeiva fásoraiban, tehát a szabadban tanította tanítványait, akik ezért nevezettek peripatetikuskoknak. Pláto az akademos-kert gimnáziumában, később saját szomszédos kertjében nyitott iskolát. Mindkét bölcs nagyon jól tudta, hogy a lélek művelése mellett a test ápolásáról sem szabad elfelejtkeznünk. A svájci középiskolák növendékei nincsenek annyira túlterhelve studiumokkal, mint a mieink. Igaz, koránt sem tudnak annyit, mint egy magyarországi középiskolát elvégzett ifjú, de midőn a szakpályára lépnek, egészségesek, testileg edzettek s életvidámak. Így aztán kedvvel is foglalkoznak saját szakmájukba eső tudományokkal.

Hála Istennek, nálunk is nagy haladás észlelhető a középiskolai tanítás rendszerében. Ha pl. összehasonlítom a nyelvtanításnál az én diákkoromban divó rendszert, amely legtöbb növendék előtt érthetetlen idegen nyelvű szöveg bemagolását tartotta célravezetőnek, a mai rendszerrel, amely kerülni igyekszik a túlságos nyelvtanozást s a nyelvnek élő-

szóval való elsajátítására fekteti a fősúlyt, örvendetes változást tapasztalhatunk. Ez a tökéletesítés útján haladó rendszer akkor válnék ideálissá, ha a növendékek már az órán megtanulnák legalább főbb vonásaikban a studiumokat s a házi foglalkoztatást a minimumra redukálnák, hogy ezáltal az iskolán kívül minél több szabad idővel rendelkezessék a növendék. Ismerjük be, hogy mily mértékben tökéletesedett egy pár évtized alatt a tanítási rendszer, oly mértékben nagyobbodott a tananyag s így végeredményében elmondhatjuk, hogy a szellemi túlterheltség még mindig nagy mértékben fennáll a középiskolákban.

Szellemi túlterheltségről beszél ma a tanár, akinek a megadott órákon kívül tanuló szobájában kell magát képezni s előkészíteni az előadásokra; a nagy egyház lelkésze, akinek egész élete beszédekre való készüléskben áll; a bíró, aki megfeszített szorgalom mellett sem látja az akták halmazát egészen leapadni; az ügyvéd, aki nagy számú kollegáinak versenyében csak erejének túlságos megfeszítésével képes magának klientúrát biztosítani. Ennek a szellemi túlterheltségnek az eredménye igazán megdöbbentő. Nézzünk szét ismerőseink között. Szép reményekkel biztató férfiakat látunk összeroppanni a közel múltban éltök javakorában. Ha a közönséges határa felé emelkedő zsenik túlfeszítik agyukat, ha Munkácsi Mihályt a „Honfoglalás” nagy festményének elkészítéseiért járt izgalmak a tébolydába vitték, ha a nagy modern bölcsésznek Nietzschek elmé világa: „Also sprach Zarathustra” műve elkészítése után örökre elborult, ha Lenau „Schillflieder”-je megírása után búskomorságba esett s a döblingi szomorú házba került, megértjük, mert őket nem lehet a mindennapiság mérlegével mérni. A beléjük lehelt isteni szikra megemésztí ugyan lassanként az agyat, de csak akkor, amikor abból oly produktumok röppentek szét, amelyek évszázadokig közkincesit képezik az emberiségnek. De szabad-e nekünk közönséges halandóknak túlfeszíteni szellemi munkával az egyensúlyt s ezáltal nyomorba dönteni magunkat s a hozzánk tartozónkat? Szabad-e elvonni magunktól azt a szabad időt is, amelyet hivatásunk elhanyagolása nélkül lelkünk felfrissítésére használhatunk fel?

Nagy szünidő van. A szellemi munkások leghasznosabban töltik el azt, ha a szabad természetben mozognak s annak remek alkotásaiban gyönyörködve frissítik fel az elfásult lelkét. Svájcban mindig bámultam az előrehaladott kornak szellemi üdeségét, mozgékony fizikumát. Ennek az okát abban találtam, hogy ott a szellemi munkások sokat mozognak a szabadban s amidőn szünidejök van, óriási gyalogutakat, hegymászásokat, fürdőseket tesznek. Tudják, hogy leghívebb barát: a természet. Bizony, meg-

szívelehetnének ezt mi is. Nálunk az emberek 40 éves korukban legtöbb esetben megöregesznek, elernyednek, nem ritkán munkaképtelenné válnak. Hasonlitsunk össze egy gazdálkodó embert ugyanazon korú szellemi munkással, mily nagy közöttük a különbség: amaz csupa élet, ez rom, csupa roncs. És ha nem is tartjuk, miként Rousseau „Discours sur les arts et les sciences” című munkájában a civilizációt, mint az emberek romlásának és szerencsétlenségének okozóját s ha túlságos szatirikusnak találjuk is Voltaire ezen kijelentését: „oly szépen ír ez a Rousseau, hogy az ember vadállat módjára az erdőben szeretne élni”, — mégis látva a szellemi túlterheltségnek ezen szomorú korát, szeretnénk minden gondolkozó lélek jelszavává tenni: Vissza a természethez!

Dr. Veress István.

A technikusok és a theológusok.

Boldog emberek a mai kor technikusai. Kalapot emel előttük a világ. Elismerés környékezi őket fent és lent egyaránt. A társadalom érdemes tudósai, a szociológusok tőlük várják a bibliában is szereplő „új ég és föld” megszületését, létrejövetelét. A repülőgépektől remélik még a falusi szociálisták is, a nemzeteket elválasztó határvonalak megsemmisítését. Csak úgy zúgnak a hírlapok a sok dicsérettől, amikor Székely Mihályék egy-egy sétát rendeznek a levegőben, azokkal a zörgős masinákkal.

— Éljen, bravó, vivát! — harsog a fővárosi repülőtér, a hangár környéke egy-egy szerencsés aviatikai gyakorlat után.

— Abcug, le a papokkal! — hangzik ismét a főváros egyik-másik utcája a politikai tüntetők lár-májától.

Hát bizony való igaz, hogy a technikusok ma sokkal népszerűbb emberek, mint a theológia mezején fáradozó atyafiak, mint a papok, az Úr felkent szolgálói.

A technikusok ma már egészen helyes nyomokon járnak. Egyszerűség, természetesség! — ez a modern technika jelszava. Meg kell csak nézni egy-egy új vasúti hidat. Hol vannak a régi nagy, otromba falábak, keresztkötések, métermázsás srófok, rozsdás spornátszögek, méteres vastagságú karfák? A modern technika nem ismeri ma már ezeket a primitív kezekre valló ács- és kovácsmunkákat.

Tavaly télen egy vallásos estély után, egyik ittebei iskolában bemutattuk a híveknek az Edison gramofonját. Magyarázat után megszólal egy ember: „Egyszerű dolog az egész, nem is volt valami nagy virtus Edison úrnak ezt a gépet kitalálni”.

Az egyszerűség, a természetesség sir le a mai kor

technikusainak minden munkájáról. Észreveheti ezt bárki, akinek csak az Isten egy kis megfigyelő képességet adott.

Hát az Úr felkent szolgálói, a papok s az általuk képviselt egyházak, vajjon követik-e az egyszerűség törvényét? Bár úgy volna.

Fájdalom azonban, míg a technikusoknál a jelszó a haladás, addig az Úr szolgálóinál, különösen egyik-másik felekezetenél, jelszó a „maradás”. Nem szólok itt az elmúlt idők tradícióiból táplálkozó katolikus egyházzal, hanem a régi kálvinista kántorok szavaival élve: „Fordítom immáron beszédemet” önmagunkra, református magyarokra.

Mi, magyar reformátusok sokszor hangoztatjuk ezt a szót: Önkormányzat. De hát vajjon a mi önkormányzatunk gépezetére alkalmazhatjuk-e a modern technikusok „patent” jelszavát? Bajosan hiszem. Régi gépekre, öreg masinákra nem igen szokták a patent szót felírni.

Öt egyházkerületre van felosztva az egész Magyarország. A bácskai kálvinista magyar panaszát Pesten, a bánáti kálvinista magyar panaszát Debrecenben orvosolják. Hát helyes dolog ez, éppen ma, amikor úgy a járásbiróságokat, mint a törvényszékeket egyre szaporítják a perlekedő magyarok kedvéért, a perköltségek kímélése szempontjából.

Kár minékünk, a mi önkormányzatunk régi, elavult gépeihez annyira ragaszkodni. Veszedelmesek ám azok a régi masinák. Néha robbanással fenyegetik a szegény munkásokat; néha szerencsétlenséget okoznak akkor is, amikor nem gondolnánk.

Óh, hány jeles erőt emésztett fel már idő előtt csak ez a mi nagy egyházkerületünk is. Valahányszor egy-egy ambiciózus fiatal papot látok, mindig eszembe jut egy régi adoma.

Valamelyik szegény munkás állást keresett egy ízben egyik gyárigazgatónál.

— Könyvelő úr, — szólott a gyár igazgatója, — nem tört még ma össze senkit sem az a gép?

— Nem — felelt a könyvelő.

— Jó, köszönöm, — válaszolt a szegény munkás, — hát akkor várok még egy kicsit, remélem, majd csak valami előadja magát.

Hasonló helyzetben vannak nálunk az úgynevezett ambiciózus papok. Ki kell várniok, míg a mi régi rendszerű önkormányzati gépezetünk összetör egy-egy jeles erőt, egy-egy szép tehetségű nemzeti napszámot. Csak a kímélet diktálja nekem ez alkalommal, hogy elhallgassam azoknak a jeles embereknek neveit, akiket ez a mi testet-lelket emésztő, régi rendszerű adminisztrációs gépezetünk idő előtt küldött át az örökkévalóság titokteljes hazájába.

Egyszerűség! — ez a jelszava a modern idők érdemes szellemi munkásainak, a technikusoknak.

Miért nem követjük ezt a jelszót éppen mi, puritán kálvinisták!?

A felettes hatóságok iránt érzett mély tiszteletnyilvánításom mellett kérdezem: Méltóztassanak nekem megmondani, hogy a kakszentmártoni, a kótaji, meg az ittebei és más hasonló falusi ekléziának miért kell évenként elraktározni azokat az egyre vastagodó kerületi s egyházmegyei jegyzőkönyveket? Olvasgatom én is a bibliát, találok is benne gyönyörűséges igazságokat, de méltóztassanak megbocsátani, ha én éppen az evangéliom legszebb lapjain ott találok azt a megható leckét, amelyik a legnemesebb hangokon figyelmeztet bennünket azon földi javak gyűjtése ellen, amit a rozsdá és a „moly“ megemésztenek.

Falusi ekléziáinkban igazán csak a moly emészti meg ezeket a drága jegyzőkönyveket. Nem volna-e elégséges dolog ezeket a jegyzőkönyveket például egyedül csak kéziratban, az esperesi levéltárakban megőrizni? Itt vannak például az én egyszerű bánáti ekléziámban a jegyzőkönyvek a múlt század hatvanas, hetvenes éveiről. Ki olvassa ma már ezeket? Kit érdekel az ma már Ittebén, hogy évtizedekkel ezelőtt milyen rettenetes büntényt követett el a bunyaszegszárdi lévita akkor, amikor aratási vakáció idején az ő kesely lovát bekötötte az iskolába? Vagy kit fog itt érdekelni száz év múlva, hogy az én bohém vérű Darabos kántor barátom a hódmezővásárhelyi öreg templom orgonájának klaviatúrája mellett mély álomba szenderült? Évtizedek elmúltával csak a humoros írókat fogja érdekelni az ilyen téma. Humoros írókban pedig mi felettébb szűkölködünk, nemcsak a falusi pennaforogató urak között, de még a fővárosi írók között is.

Az állam ma már, hála Istennek, néhány milliót ad nekünk egyházi célokra. Ezeknek a sokszor felpanaszolt millióknak (mondhatnánk ugyan morzsáknak is) egy részét a drága közigazgatás emészti fel. Panaszkodunk aztán a kálvinista öntudat hiányáról, holott nem nagy bölcsesség kell annak az egyszerű igazságnak belátásához, hogy nem azokkal a drága kis- és nagygyűlésekkel, kis- és nagybizottságokkal, vaskos jegyzőkönyvekkel lehet felköltetni a kálvinista öntudatot, hanem intenzívebb vallásoktatással, hivatásos lelkipásztorok munkáival, a valláserkölesi irodalom fellendítésével s végezetre az egyházi terhek apasztásával.

Hiába predikálunk mi Magyarországon az áldozatkészségről, ha egyszer a mi végzetünk olyan államforma keretei közé sodort bennünket, ahol az állami terhek igénybeveszik úgyszólván minden felesleges fillérünket. Nekünk, református magyaroknak feltétlenül az egyszerű, az olcsó közigazgatás legyen a jelszavunk, mert ellenkező esetben egy új, egy

olcsóbb református vallás születik a magyar nép sorai között.

A jó, az egyszerű közigazgatás mellett be kell látnunk azt is, hogy papválasztási eljárásunk sem igen érdemli meg a modern technikusok „patent“ jelszavát. Én legalább valahányszor egyik-másik gyülekezetünk lelkészi állásának pályázathirdetését olvasom, folyton Murai Károly egyik elbeszélésének a címére gondolok. „Eljegyzés menyasszony nélkül“, — ilyen címet visel a mi aranyos kedélyű humoristánk egyik novellája. „Papválasztás pap nélkül“, — ilyenforma cím illeti a mi lelkészválasztási eljárásunkat.

Nálunk úgy választják a papot, hogy a papnak még csak predikálni sem szabad ott, ahová pályázik. Persze panaszkodunk aztán, hogy vége a régi kálvinista hitbuzgóságnak, hogy üresek a templomok. Tessék csak alkalmat adni a pályázó tiszteletes uraknak, hogy azokban a templomokban, ahol szolgálni akarnak, próbaszónoklaton is megjelenhessenek. Nem kell azokra hallgatni, akik a próbaszónoklatokat csak kongatásnak nevezik.

A próbaszónoklatok behozatala volna a papválasztások egyszerűsítésének a leghelyesebb módja. Mert mit látunk ma? Összeül a jelölő-bizottság. A jelölő-bizottság javaslata alapján összeül egy másik, papot hallgató bizottság, amely bizottságot a józan alföldi humor „papkóstoló bizottságnak“ nevez. Megindul aztán a papkóstoló bizottság. Meghallgatja az egyik jelöltet, a másik jelöltnek esetleg felé sem néz. A szegény falusi pap, akit véletlenül a bizottság látogatásával megtisztel, félve kínálja meg őket egy-egy portorikó szivarral.

Óh, de hány helyen esik meg, hogy mire a papot hallgató bizottság egyik-másik lelkészt meghallgatja, már akkor az üresedésben levő ekléziában készen van egy másik párt, amelyik számra nézve sokkal nagyobb, sokkal tekintélyesebb, mint a papot hallgató bizottság megbízója, mint az eklézsia presbitériuma.

Mire való hát ez a mostani papválasztási rendszer? Miért nem engedjük mi az Úr szolgálait egyenesen abba a szószekbe, amelynek elnyerése úgyszólván az illető lelkész életcélja. Micsoda élénk egyházi életet teremtene nálunk a próbaszónoklatok behozatala, ha például húsz pályázó, húsz vasárnapon végig szolgálna egy-egy egyházat. Ha mi az anyaszentegyház sorsát csakugyan a szívünkön viseljük, a próbaszónoklatok tartását feltétlenül meg kell engednünk. Győzzön közöttük a tehetség, az isteni szikra. Hiszen a nagy természetben is azt látjuk, hogy csak ott van élet, ahol útát törhet magának a napfény, a világosság. Miért álljuk hát mi útját egynémely cikornyás paragrafusokkal, az isteni szikrák, a tehetségek érvényesülésének?

Csakis a mostani választási rendszer mellett

eshetik meg, hogy sok első rangú tehetségnek ott kell leélni a földi életet egy-egy hegy alatt elrejtett kis falucskában; és sok gyenge tehetségnek ott kell szégyenkezni egy-egy több ezer lélekkel bíró nagy egyházban, a római katolikus kollegák gúnyjára, lekicsinylésére, az egyháziatlan, a hitetlen elemek végzetlen nagy örömeire.

Méltán dicsőíti a mai kor a technikusokat. Ez az egyetlen pálya ma, ahol a talentumokat igazán méltányolják. Kvasz András úr, az ő toldozott-foltozott ponyváival ma éppen olyan népszerű aviatikus, mint bármelyik dúsgazdag aviatikus; a pesti repülőter éppenúgy a rendelkezésére áll, mint a piri-pócsi legelő területe.

Elő hát a tehetségekkel nálunk is. A jövő papjai legyenek igazi papok, hivatásos igehirdetők, nem pedig kortesvezérek, szerencsés kezű diplomaták és politikusok.

Bármilyen fontos szerepet tulajdonítunk is a belmisszióknak, a teológiai akadémiák tudományos színvonala emelésének, mégis első rangú tényező lesz a jövőben is a hitbuzgóság fejlesztését illetően a lelkes igehirdetők munkája. Lelkes igehirdetők voltak a reformátorok is, akik évszázadokkal ezelőtt az emberszeretet evangéliomának magvait szórták szét szerte e hazában; sőt messzebb tekintve, lelkes igehirdetők voltak maguk az apostolok is, sőt maga az Úr Jézus Krisztus is.

Nálunk az utóbbi időkben az igehirdetés fontossága csak olyan másodrangú kérdéssé devalválódott. Nagy papjaink akaratlanul is, nagyjából irodafőnökökké lettek, az isteniszteletek végzése éppen a legnagyobb kálvinista metropolisokban, többnyire a tiszteletes káplán urak tennivalói közé soroztatott.

Igy aztán nem csoda, hogy ha a nagy eklézsiák ma már nem úgy állanak előttünk, mint megannyi világító tornyok a sötét éjszakában. A baptizmus, nazarénizmus éppen a nagyobb egyházakban ütötte fel a fejét, a nagyobb gyülekezetek köréből származott át a kisebb népességű falusi eklézsiákba.

Fel kell hát hagynunk ezzel a jelenleg divatos irodai methodussal, ezzel a paragrafusos, szabályrendeletes rendszerrel. Kövessük a mai kor legéremesebb szellemi munkásait, a technikusokat. Jelszavunk legyen az egyszerűség. Egyszerűsítsük a közgazgatást. A pap legyen pap, a református eklézsia legyen az egyszerűség élő simbóluma.

Új eget és új földet várunk! — hangoztatjuk lépten-nyomon. Miért nem állunk hát munkába, miért nem figyeljük meg hát a körülöttünk lefolyó élet nagy leckéit, felséges tanításait.

Az 1911-ik év július havában történt, hogy Kecskemét városának lakosai egy hatalmas földrengésre ébredtek. Hónapok múltával, néhány kiváló

mérnök figyelmesen megvizsgálta, hogy miféle épületek voltak azok, amelyeken a legtöbb kár esett? A mérnöki vizsgálat megállapította aztán, hogy a cifra, felesleges díszítésekkel, cirádákkal ellátott épületek rongálódtak meg a legjobban, amennyiben ezekenél a drága épületeknél a lehulló tégladarabok, szobrok s másnemű díszítések úgy a tetőzetten, mint az épületek alsóbb részein temérdek sok kárt okoztak.

Ez a technikai vélemény nekünk is szól, magyar reformátusoknak. Földrengés előtt áll a mi ősi hazánk is. A régi tűzhányó hegyek, a tokaji, a nagyváradi, a budai bércek csendben vannak ugyan, de azért tudja Isten, mintha mégis földrengés volna készülöben... A tűzhányó hegyek szerepét átveszik a gyárkémények. A gyárak mentén, a nagyvárosi paloták környékén mintha valami őserdő volna mozdulófélben. Dolgozni kezdenek ismét a vulkánok, itten-ottan már hallatszik a földalatti moraj. Milliós és milliós emberi lélek szent háborút hirdet a mai társadalom ellen; millió és millió emberi szív és lélek ereje felér egy-egy kisebb kaliberű vulkánal.

Fogadjuk el hát a kecskeméti atyafiak között elhangzott technikai véleményt, amely vélemény egyszerű, szilárd épületet kíván a békés polgárok számára. Ne felejtjük el, hogy a mi magyar hazánkban is vannak drága épületei, évszázados közintézményei, egyházai, iskolái. Vajjon mi sors vár ezekre, ha jön a földrengés? Ezt bizony könnyű megmondani. Elvész, elpusztul minden, ami csak külsőség, ami csak ciráda, ami csak felesleg volt rajta.

Ne várjuk hát ölbetett kezekkel azt a nagy földrengést. Készüljünk előre a vészre, a viharra, hogy a vihar elvonulása után jó keresztényhez illően áldjuk az Urat, aki annyi vészben, viharban megsegített, megtartott már bennünket.

Baráth Imre.

A lelkészválasztás története a tiszántúli református egyházkerületben.¹

Nincs talán egy intézkedés sem egyházi szervezetünkben, mely több tapintatot igényelne, mint éppen a lelkészválasztás helyes elrendezése. Tiszteletben tartani egyrészt a gyülekezetnek a lelkészválasztására vonatkozólag kétségtelenül meglévő jogát, másrészt megóvni a lelkészt attól, hogy mindjárt hivatalba lépésekor híveinek egy részéről keserűség és gyűlölet ne álljon vele szemben: oly nehéz feladatok, melyeket teljesen megnyugtató módon talán sohasem lehet megoldani. Lássuk tehát ennek a történelmét, úgy, amint az egyházkerületi jegyzőkönyveinkből megállapítható, hátha található benne eszméket, gondolatokat ébresztő anyag.

¹ Néhai b. e. dr. Barcsa János hagyatékából.

Az egervölgyi hitvallás különbséget tett a választás és a „megpróbálás“ közt s azt mondta, hogy az egyházi szolgák meghívása és választása a hallgatókat, magát a népet illeti, a megpróbáltatás pedig az egyházat. A megpróbálás arra vonatkozik, hogy életök ártatlansága, tisztasága és tudományuk megfelelő volta megállapíttassék. A próbát nyilvánosan, az egyház előtt kell végrehajtani, tanult és tudós lelkészek és más személyek végezzék, amikor két, vagy három széniorok más szomszéd lelképásztorokkal összegyűlnek. Akik az egyháztól és tudós férfiaktól megpróbáltatva, választva és törvényesen felavatva nincsenek, azoknak nem engedi meg, hogy „nyilvánosan tanítsanak“. Eszerint a lelkészválasztást a megpróbálással és felavatással szorosan összekötötték.

Azonban bár az egervölgyi hitvallás is világosan kimondta, hogy a lelkész hívása és választása a népet, a hallgatókat illeti, mégis már a XVI. században vita fejlődött ki afelett, hogy a hallgatók ezt a jogot mimódon gyakorolják. A lelkészek nem látták szívesen, hogy a lelkészválasztás jogát a gazdag földesurak, az egyház pátrónusai ragadták magokhoz, mert ez a körülmény a pátrónusoktól tette őket függővé. Viszont a földesurak és jobbágyok közti függő viszonyból kifolyólag könnyen érthető, hogy a földesurak jobbágyaikkal e jogot megosztani nem voltak hajlandók. Innen volt, hogy pl. Szatmár megye rendi 1641 nov. 20-án az egyházkerületi gyűlésre küldött követeknek utasításul adták, hogy a földes uraknak, mint az egyház pátrónusainak korlátlan lelkészválasztási jogot követeljenek. Az 1642 július 6-án tartott váradi közzsínat erre vonatkozólag azt végezte, hogy ahol az egész gyülekezet kedveli a minisztert, ott egy-két személynek kedvéért, avagy a miniszterre való haragért az egész gyülekezetnek bosszúságára és kedve ellen nem kell elbocsátani.

Az 1646. évi szatmárnémeti zsinat a presbiteri rendszer alapján oldotta meg ezt a kérdést, megtiltván az espereseknek, hogy valamely egyházközségre a hívek akarata ellenére valakit lelképásztorul ráerőszakoljanak, de gondoskodott arról is, hogy méltatlanok lelkészi hivatalt ne viseljenek. A Geleji-Katona-féle kánonok szerint, hogy valaki lelképásztorrá lehessen, belső és külső vocatióra van szüksége: „vocatio a Deo et vocatio ab ipsis presbyteris, seu praestantibus tum petate, tum dignitate ecclesiarum civibus, consensu tamen quoque Christianae minime exclusio“. Ezen belső és külső vocatió kívül az egytetemes egyháztól is kiküldetést kell nyernie. Ecélből, hogy megvizsgáltatott és ordináltatott, az egyház pecsétjével ellátott és a püspök által aláírt kibocsátó levelet kell szereznie. Az esperesek is emittalhatnak az ige hirdetésre a legközelebbi zsinatig, azonban a sakramentumok kiszolgáltatására csak kivételesen az egyházmegyétől nyerhetnek felhatalmazást. Kéréssel, vagy megvesztegetéssel akár más meg nem engedett eszközzel magát az egyházközségre ráerőszakolni, lelkésztársait kizavarni, vagy az év eltelte előtt elhagyni, ha csak felebbvalói nem rendelik, senkinek sem szabad, sőt a fiatal lelképásztorok, kiknek ordinációjáról a hívek saját költségökön gondoskodtak, két-három évig ott maradni tartoznak. Az esperes engedélye, vagy az illető lelki-

pásztor beleegyezése nélkül más egyházban szolgálatot teljesíteni, sarlóját más búzájába vágni senkinek sem szabad.

Arra is találunk esetet, hogy az egyházkerületi gyűlés ajánlott lelkészt valamely egyháznak. Így 1681-ben a jan. 12-én tartott margitai közzsínat Lévai Pétert ajánlotta a margitaiaknak.

Különben a lelkészválasztási ügyeket az egyházmegyék intézték az ecélra tartott úgynevezett helyosztó gyűléseken, melyeket legtöbb helyen Gergeley nap előtt tartottak, ezen nap lévén az egyházi év kezdete. Egyes lelkészek és gyülekezetek benyújtották panaszukat, melyekben az assessorok vagy vizsgálatot rendeltek, vagy egyenesen határoztak. Az 1688 nov. 7-én tartott közzsínaton Váradi Mihály szatmári esperest vádolták, hogy az eklézsiák osztásában nem mindig van tekintettel a régibb lelkészekre. Az 1694 nov. 21-én tartott matolcsi közzsínaton Kecskeméti János, ki a matolcsi egyházba a traktus híre nélkül ment be lelkésznek, megfedték. Ugyanakkor tárgyalták Szigeti György ügyét, ki a traktus beleegyezése nélkül csak a szigetiiek hívására foglalta el a szigeti papságot, ezért a debreceni és szatmári iskolák javára 100 magyar forintra büntették. Az 1700 jún. 27-én Debrecenben tartott közzsínaton Komáromi Pétert, ki törvénytelenül foglalta el a szentkirályi papságot, tisztétől megfosztották, ha csak az egyházmegyei gyűlés meg nem kegyelmez neki. Az 1701 szept. 18-án tartott huszti közzsínaton végezték, hogy mivel Kemedi Máté Somon, Békési János Madarason az egyházi felsőség engedelmével fogadta el a lelkészséget, ha helyökből kimaradnak, az egyházkerületben seholy se adassék nekik hely.

A lelkészválasztás, hívás és elbocsátás módja seholy sem elégitette ki e korban a lelkészeket. Erre mutat az 1702 júl. 2-án tartott nyírbátori közzsínat azon ténye, hogy vitatkozást rendezett a lelkészek hívásáról, gyakori változásáról, költözéséről és elbocsátásáról. Egyszersmind kimondta, hogy a szuperintendens és az esperesek változásáról a következő zsinat fog tanakodni, erről a traktusokat előre kell értesíteni.

A XVIII. században annyi változás állott be a lelkészválasztás körül, hogy mivel egyházkerületi gyűléseket ritkaság lehetett tartani, néha az egyházmegyéket gyakorolták a felavatást. Csak az 1786 jún. 16-án tartott egyházkerületi gyűlés rendelte el ismét, hogy mielőtt a lelkészjelölteket valamely egyházba beiktatnák, a püspök elé kell őket állítani. Előbb egyes egyházmegyék, különösen a beregi egyházmegye az ordinációt minden akadály nélkül gyakorolta.

Szigorúan vették, hogy akit valamely helyre megválasztottak, dacára annak, hogy időközben jobb helyet kapott, odamenjen, ahol a választást előbb elfogadta. Így 1783-ban a szaldobágyi egyház megválasztotta Geréb András, ki a választást elfogadta s mégis Kötégánba ment. Az egyházkerületi gyűlés azonban kényszerítette őt, hogy Szaldobágyra menjen. A lelkészi meghívás megengedése iránt néha az egyházkerületi gyűléshez is folyamodott némelyik egyház. Így 1783 márc. 12-én az egyházkerületi gyűlés megengedte a diószegi egyháznak, hogy Mándi József hosszúpályi-i lelkészt hívja meg

Nagy baj volt, hogy az egyházi hatóságok intézkedéseit meglehetősen kerülni azáltal, hogy némelyek az egyházi hatóságok ítéletébe bele nem nyugodván, a helytartótanácsához, vagy a királyhoz folyamodtak. Így tett Bélyei Péter debreceni lelkész, kit az egyházkerület 1782 aug. 14-én állásától elmozdított. Bélyei hivatalát tovább is folytatta, míg végre 1783 máj. 25-én a nagytemplomban elbúcsúzott híveitől, de távozása után újból a királyhoz folyamodott. Az 1784 nov. 31-én tartott egyházkerületi gyűlésen Bélyei ügyében királyi parancsot mutattak be, mely Bélyeinek hivatalába való visszahelyezését rendelte el, mibe az egyházkerületi gyűlés is belenyugodott.

A politikai tekintetben Erdélyhez tartozó közép-szolnoki és szilágyi egyházmegyéből jött lelkészekre vonatkozólag 1786-ban elhatározta az egyházkerület, hogy ezeket a püspök vizsgálja meg, hogy tehetségökről meggyőződjenek.

Megtörtént, hogy valamelyik egyház papjával nem lévén megelégedve, az egyházmegyétől, vagy egyházkerulettől arra kért engedélyt, hogy más hívasson papnak. Ilyenkor az egyházkerület, vagy egyházmegye, ha az illető lelkészt hibásnak találta, valamelyik más egyház lelkészével állást cseréltetett. Így a szentesi egyház Szőnyi Pál lelkész ellen panaszokat hozván fel, kérte, hogy az egyházker. Szőnyi elboesátását és Szalai Pál balatonfüredi lelkész meghívását engedje meg. Az egyházkerületi gyűlés a szentesi egyház kérésének megvizsgálását az egyházmegyére utasította, de ugyanakkor kimondta, hogy megengedi bármily lelkésznek más egyházkerülethez tartozó egyházmegyéből való meghívását.

Hogy e korban mennyire divat volt az egyházi hatóságok végzéseivel szemben az elégedetlen feleknek a kormány közvegeihez való folyamodása, erre például hozom fel, hogy 1787-ben a diószegi kúrator, kinek hivatalától való elmozdítását az egyházkerület is helybenhagyta, az ítélet ellen a nagyvárad királyi biztoshoz folyamodott, ki azonban nem tartván magát illetékesnek az ügy elbírálására, a diószegi kúrator levelét az egyházkerülethez küldte.

Az egyházkerület kiváló szolgálatoknak jobb lelkészi állással való jutalmazására is nyert alkalmat. A szabad lelkészválasztás határait nem lépte át az egyházkerület, úgy látszik, hogy legfőlebb jóakarató ajánlás volt a meghívás alapja. Így 1787-ben az egyházkerület Nagy Mihály nevű szigeti professzort, ki az egyházkerület rendelkezéséből ment néhány évvel előbb Máramarosba s ott csekély állást foglalt, s aki akkor azt az ígéretet nyerte, hogy ha ezen egyházkerületbe valamely egyházba meghívást nyer, az egyházkerület nem ellenzi, hogy állását elfoglalja. Mezőtúrra meghívták s az egyházkerületi gyűlés meghívását jóváhagyta.

(Vége következik.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Lesz leánygimnázium.** Mi voltunk, akik a debreceni református leánygimnázium ügyében legelőször megmozdultunk és akik nem tudtunk abba belenyugodni, hogy ennek felállítása elhalasztassék.

Örömmel tudatjuk azért, hogy e fontos intézmény létesítésének útjában nincs többé semmi akadály. A kerület elnöksége a helyi illetékes tényezőkkel egyetértve elhatározta, hogy a debreceni református leánygimnáziumot még e tanévre felállítja és a pályázatot egyelőre csak a latin-görög tanszékre meg is hirdetteti. A kedvező döntésre az elnökség jóindulata mellett a vallás- és közoktatási miniszter leírata adott alkalmat. E leíratot midőn közöljük, egyúttal felhívjuk az illetékes körök és szülők figyelmét, hogy magasabb pályára törekvő, tehetséges leányaikat ide a nagyhirű és kitűnő internátussal is bíró debreceni református felső leányiskolába és leánygimnáziumba adják.

Vallás- és közoktatásügyi M. kir. Minister.
128,284. sz.

Méltóságos és Főtiszteletű Püspök úr!

Hivatkozással Méltóságodnak a tiszántúli református egyházkerület nevében folyó 1913. év március hó 25-én 1398. sz. a. hozzám intézett becses előterjesztésére, megengedem, hogy a debreceni református felsőbb leányiskolával kapcsolatban Debrecen szab. kir. város közönségének és a debreceni református egyháznak anyagi támogatásával a budapesti VI. kerületi állami felsőbb leányiskola és leánygimnázium szervezetének és tanulmányi berendezésének mintájára és már most a következő 1913—914. tanév kezdetére leánygimnáziumi osztályok állíttassanak fel; illetve leánygimnázium szerveztessék.

Az új szervezetű iskola, amely az állami felsőbb leányiskolák tantervében megállapított tanulmányi irányt és a középiskolák gimnaziális irányzatát magában egyesíti, ezentúl a „debreceni felsőbb leányiskola és leánygimnázium“ címet viseli és a gimnáziumi osztályokra nézve úgy tanulmányaikban, valamint az intézet szellemi részét illető kérdésekben Géresi Kálmán debreceni tankerületi főigazgató alá fog tartozni, kit az 1883:XXX. t.-c.-ben nekem biztosított jogomnál fogva az 1913—914. tanévre a leánygimnáziumi osztályok meglátogatásával és azokban az állami felügyelet gyakorlásával egyidejűleg megbízam.

Midőn erről Méltóságodat szíves tudomás és további eljárás végett tisztelettel értesítem, egyben hangsúlyozom, hogy a létesítendő debreceni református leánygimnázium köteles lesz tantervében a jövőben is teljesen az állami leánygimnáziumok tanítási tervéhez alkalmazkodni.

Magától értetődik, hogy a gimnaziális osztályokban csak középiskolára képesített tanerők működhetnek, kiket hajlandó vagyok az 1906. évi 95,333. számú szabályzatban megjelölt előfeltételek mellett személyi pótlékban (fizetéskiegészítés) részesíteni.

Fogadja Méltóságod őszinte tiszteletem nyilvánítását.

Budapest, 1913 augusztus hó 4-én.

A miniszter helyett:

Benedek,
államtitkár.

— **Ferenczrendi szerzetesek Szatmáron.** Szatmár a 18. század elején még tiszta református város volt. Még ma is református a város relatív többsége. A róm. kath. püspökség felállítása óta azonban rendszeres célul tűzte ki magának a jezsuitizmus, hogy a várost és a vármegyét pápistává tegye. Ez a törekvés, mely eddig is nagy külső sikert mutathat fel, ma is tart és most legközelebb az eddig túlnyomóan református Németi városrésze vetette magát. Itt a római katolikusoknak nem volt plébániájuk. A kath. egyházat a derék mizeriek rendháza képviselte. Csak később épült a szabadságharcot megtagadott Hám János által alapított Hildegárda, hol a jezsuiták húzták meg magukat s amelybe a 70-es években a róm. kath. tanítóképezde költözött. (A jezsuiták Zsadányban vettek nagy birtokot.) Most ezzel a jezsuita otthonnal nagy dolog készül. A tanítóképző ugyanis szeptember elsejével a régi kir. kath. főgimnázium újonnan átalakított helyiségébe költözik s az így felszabadult házat a Ferenczrendi szerzetesek foglalják el, akik Németiben átveszik a hitélet vezetését. Az átalakítási munkálatok már javában folynak s egyik hét alatt el is készülnek. A szerzetesek már meg is érkeztek Szatmárra s a tartományi főnök intézkedése folytán zárdafőnök lett Tamás Alajos atya, másodfőnök s a növendékek prefektusa Feisz Hugolin, segédlelkész és hitoktató Majer Marcellinus atya, azonkívül három szerzetes testvér érkezett, így összesen hat szerzetes költözött be a kolostorba. Mint említettük, lelképásztorkodással fognak foglalkozni. A plébániai hivatal vezetését azonban csak január 1-én veszik át. A kolostorban 19 Ferenczrendi jelöltet helyeznek el, akik a kir. kath. főgimnázium növendékei lesznek. Midőn ezt a hírt mi is leadjuk, kérdezzük, hogy hát az ottani reformátusok mit tesznek ennek az ellenük irányzott mozgalomnak az ellensúlyozására?

— **Orosz István halála.** Megilletődéssel vettük és jegyezzük ide (addig is, míg bővebb tudósítást adhatnánk) a szomorú jelentést, mely a debreceni ref. tanítóképezde ny. igazgatójának az elhunytáról így szól: Mélyen szomorodott szívvel tudatjuk a legjobb férj, szerető édes apa, após, nagypapa, szerető testvér, sógor, nagybácsi és áldott emlékű rokon, Orosz István nyug. tanítóképezdei igazgató életének 62-ik, boldog házasságának 33-ik évében 2 havi betegség után folyó hó 20-án esti ¼9 órakor történt elhunytát. Kedves halottunk földi részeit folyó augusztus hó 22-én, pénteken délután 3 órakor fogjuk a Bundi-utca 3. számú házunktól a Nagytemplomban tartandó ima után a Kossuth-utcai temetőben nyugalomra helyezni. Debrecen, 1913 augusztus hó 21-én. Áldás és béke poraira! Bánatos neje: özv. Orosz Istvánné Weszpremy Mária. Gyer-

mekei: Béla nejjével Bakó Zsófikával. Magdolna férjével Krudy Sándorral, István és Árpád—Sándor. Unokái: Orosz Béluska és Zsófi, Krudy Magduska. Testvérei: Juliánna özv. Kovács Józsefné családjával. Rozália özv. Tuczakovics Jánosné családjával. Mária férjével Oláh Károllyal és gyermekeik. Sógornője: özv. Orosz Józsefné Hennig Francziska családjával. A többi közeli és távoli rokonok nevében is.

— **Új harang felhúzási ünnepély Eleden.** Folyó augusztus hó 17-én, vasárnap reggel, templom után a református templom tornyába a két régi kisebb harang mellé egy nagyobb új harangot húztak fel nagy és szép ünnepélyességek között. Ritka szép érdeklődést tanúsított felekezeti különbség nélkül a kis város összes lakossága e harang felhúzási ünnepély iránt, különösen azért, mert ezt a szép, nagy harangot *Dávid Gyula* református lelkésznek 1912-ik évi egyik adakozásra buzdító templomi beszédére *id. Pusztai József* öntette *Hönig Frigyes* jónévű harangöntővel ajándékba *Isten dicsőségére* az eledsi református eklézsiának. A szépen megkoszorúzott harang mellett emelt pódiumról a „*Jövel szent lélek Uristen*” kezdetű énekünk elhangzása után *Dávid Gyula református lelkész* tartott általában a harangról s ez új harang mtéseiről jól átgondolt, eszmékben gazdag, szép, tanulságos beszédet és mindeneket Istenhez emelő, buzgó imádságot. *Pető Juliska ifjúsági egyleti tag* lelkesen szavalta el ezután a lelkész úrnak ez alkalomra írt szép *verses* munkáját, melynek „*Szállj, szállj fel már...*” kezdetű versét az ifjúság el is énekelte, mikor az elnök áldó és harang felhúzásra hívó bezáró szavai után az új harang rendeltetési helyére felhúztott a toronyba és ott, a lelkész által ez alkalomra adományokból újonnan készített — toronykímélő — új szerkezetű vasállványra helyeztetett. A harangnak a toronyba felérkeztek a nagy közönség a „*Dicséret, dicsőség, tisztesség és hálaadás*” kezdetű gyönyörű szép ének lelkesen éneklésével zárta be az ünnepélyes harangfelhúzást. Az ez alkalomra tervezett bankett elmaradt, mert a harangnak adományozója az ünnepélyre annyira beteg lett, hogy csak ágyában odahaza hallhatta meg az általa öntetett szép harangnak a régi két kisebb harang hangjával jól összehangzó, mélyen bűgő, de azért érces, jó és ékes hangját. A harangoknak mindeneknek tetsző összehúzása után az egyházi előjáróság ez alkalomra összehívott gyűléséből küldöttség vitte el az egyház jegyzőkönyvi köszönetét a nagy beteg adakozónak, aki annak meghallgatása után, a lelkészt ágyához kívánva, annak fülébe nagy mehatottságában és betegségében alig hallhatólag súgta: „*Hallgassák a lelkész úr szavát, kövessék Isten segítségével a jó példát és így felvirágzik egyházunk és lesz igaz boldogságunk, ha meghalunk is. Én ebben igyekeztem 78 évi életemben, és bár szegény ember voltam és vagyok, mégis megsegített az Úr, hogy ez ajándékozással koronáztam be már-már elmúló életem. Ezért nem az enyém a dicséret, köszönöm az elismerést, de a dicsőség egyedül az Istené legyen mindörökké.*” — *Egy jelenvolt.*

— **Tanítóból ügyvéd.** A kálvinista Rómának, Debrecen városának ügyvédi kara néhány nap óta egy új, érdekes taggal szaporodott. A legfiatalabb debreceni fiskális dr. *Osváth János*, bizony már rég túl van

azon a koron, amikor az embert még fiatalnak mondják és hogy kopaszodó fejjel mégis ő legfiatalabb Debrecen annyi ügyvédje között, annak nem mindennapi története van. Dr. Osváth János ugyanis néptanító volt és mint meglelt férfi hagyta oda a pedagógiai pályát, hogy törvénykönyvekkel cserélje fel a tanítói katedrát. Néhány évvel ezelőtt még a békéscsabai polgári fiúiskola igazgatója volt Osváth János. A rögös és nem valami dúsan jövedelmező népnevelésre ráunt az igazgató és jövedelmezőbb foglalkozás után nézett. Kedvet kapott az ügyvédi pályához és míg nappal a pajkos fiúkat oktatta a tudományokra, szabad idejében ő maga is a könyveket bújtta. Magánúton elvégezte a jogot, majd megszerezte a doktorátust, a napokban pedig sikerrel tette le az ügyvédi vizsgát Marosvásárhelyen. Az új fiskális egyenesen Debrecenbe sietett, ahol bejegyeztette magát az ügyvédi kamarába és megkezdte új pályáját éppen olyan egyszerűen, mintha iljú kora óta a törvénykönyvek és peres iratok között töltötte volna idejét.

— **Lelkészválasztások:** a beregi egyházmegyében legközelebb 3 lelkészi állás tölthetett be. — *Barkaszóra* választás útján *Simon József* halábori, — az ő helyére meghívás útján *Szabó Bertalan* s.-lelkész, — *N.-Beregre* pedig ugyancsak meghívás útján *Bares Gyula* daróci rendes lelkész választatott meg. Itt említjük meg, hogy a *szatmárudivari* lelkészi állomásra (nagybányai egyházm.) *Kató István* miskolci s.-lelkész, *Kató Béla* anaci lelkész fia választatott meg. A változásokhoz és a választásokhoz minden részre szerencsét kívánunk és az új hivatást és elhívást nyert pályatársakat szeretettel üdvözljük.

— **Levél a szerkesztőhöz.** Nagytiszteletű Uram! Mint a „Prot. Lap” figyelmes olvasója, tisztelettel kérem, méltóztassék b. lapjának legközelebbi számában következő kérdésenre valamelyik rovatban felvilágosítást adni: Ha egy református nő házasságra lép egy katolikus férfival, — kik különben mind-egyikük megakarják tartani hitüket továbbra is — a) van-e akadálya annak, hogy az esketést háznál csupán református lelkész végezze? b) Ha nincs, nem-e támadhat későbbi időben kellemetlen hatás a katolikus egyház részéről az esetleges születések avagy halálozások nyomában azért, mert tekintet nélkül a nemre, a református egyház tagjaivá válnának? Általában c) mi a *legegyszerűbb* módja az ily természetű házasságkötésnek? Nagytiszteletű úr szíves felvilágosítását ezúton megköszönve 1913 aug. 17-én. Illő tisztelettel *figyelmes olvasója.* — *Felelet.* a) Hogy a vegyes házások esketését melyik fél lelkésze végezze, az az illető jegyesek megegyezésétől, vagy megbízásától függ. A régi egyházi szokás szerint mindig a menyasszony papja volt illetékes. Annak tehát nincs semmi akadálya, hogy az esketést a jelen esetben a református lelkész végezhesse, sőt a régi jogszokás is emellett van. b) Nem támadhat, mert a megegyezés folytán a gyermekekre nézve a kath. egyház és lelkész illetékessége teljesen megszűnik. c) Dispenzáció, háznál való esküvés, úgy épen, mint az terveztetik. (K. F.)

— **A főváros tanügye.** Budapest székesfőváros az 1912–13. tanévben 405 iskolát tartott fenn s ezekben 4898 óvónő, tanítónő, tanító, tanár és igazgató működött. Az összes tanintézetekben 3127 osztály volt 104,978 tanulóval. Az osztályok átlagos népessége 34. A székesfővárosnak 116 elemi iskolája van, azonkívül 18 polgári fiú-, 19 polgári leány-, 2 főreál-, 5 felső kereskedelmi-, 2 felsőbb leány-, 2 iparrajz-, 7 kereskedőtanone-, 63 iparos fiútanone-, 19 iparos leánytanone-, 42 gazdasági háztartási ismétlőiskola és 4 női ipariskola, 14 női kereskedelmi tanfolyam és 8 egyéb intézet. Ezekon kívül van 85 ovoda és 92 napközi otthon. A főváros 1909. évtől fogva összesen több mint 19 millió koronát költött iskolaépítési célokra. Míg a lakosságban a magyar anyanyelvűek 86%-kal, az iskolák növendékei közt 97–98–99%-kal vannak képviselve. Az elemi iskolai oktatás teljesen ingyenes; a polgári iskolai tanulók nagyobbik fele nem fizet tandíjat; a napközi otthonokban több ezer tanuló kap ingyenes étkezést.

— **Új evangélikus theológia** felállítására vonatkozó javaslatot terjesztettek elő a minap a pestmegyei ev. egyházmegye közgyűlésén Raffay Sándor budapesti lelkész, a budapesti egyház és Blatniczky Pál cinkotai lelkész. Indítványuk az, hogy a reformáció 400 éves évfordulója alkalmából összegyűjtendő jubiláris alpból Budapesten állítsanak fel egy új ev. theológiai intézetet. Szükség volna erre úgy a budapesti, mint a hazai egyetemes evang. egyház érdekében s egyúttal méltó emléke lenne ez a 400 éves jubiláris ünnepségnek.

— **Erdélyi János sárospataki szobrára adakoztak:** Szeremley Gábor 10 K, Sárospataki Hitelbank 10 K, Sárospatki képezdészek bái belépti díjakban 21 K, Sárospatka Főiskolai Ifjúsági Egyesület 80 K, Miskolczy László Budapest 10 K, a Magyar Irodalmi Önképző Társulat bái bevételként 39 K, a székesfehérvári cisztercita főgimnázium 8 K, a kecskeméti Katona József-kör 20 K, a Sárospataki Hittanhallgatók Egylete 100 K, Gömör János eperjesi főgimn. igazgató gyűjtése 38.64 K, a Sárospataki Főiskolai Ifjúsági Egyesület 20 K, Debreceni bölcsészeti- és hittanhallgatók 8.21 K.

— **A titokzatos V-sugarak.** *Darget* őrnagy a (bécsi) Tudományos (?) klubban nagy és előkelő közönség előtt érdekes előadást tartott nemrég az általa fölfedezett „élet-sugarakról” (*Rayons vitaux*), röviden a *V-sugarakról*. Röntgen, Becquerel és a Curie-házaspár fölfedezései vetették meg a modern kisugárzási tudomány alapjait és most már elismert tény, hogy az atomok villamos-központok. Azonban az emberi test is kisugárzik egy fluidumot, melyet *elektromos-fluidumnak* kell neveznünk. Erre már Mesmer is rámutatott, Bécsben pedig különösen *Reichenbach* idevágó kutatásai ismeretesek. *Blondleau*, a nancy-i egyetem kiváló tudósa, szintén konstatál egy új fenomént, amely szoros összefüggésben áll az él t-fluidummal. Ez a csoda abban nyilvánul, hogy *aggyvelőnk sugarakat bocsát ki magából*. *Darget* még messzebb ment kísérleteiben és megfigyelte, hogy az emberi test minden egyes része hasonló sugarakat emanál. A kísérlet, amellyel bárki meg-

próbálkozhatik, igen egyszerű. Egy fényérzékeny lemezt fekete papirosba csavarunk fölélje. Most a lemezt mintegy 15 másodpercig homlokunk elé tartjuk. Ha a lemezt előhívjuk, *különféle rajzokat látunk rajta*. Kétségtelen, hogy a lemezen látható rajzok nem külső fényhatás következményei, hanem, hogy *testünk kiáradó élet-fluiduma idézte elő azokat*. De még érdekesebb tény is megállapított a kutató. A lemezen lévő ábrák a mi *pszichikai életünknek materiális megnyilvánulásai*. Mert ha, teszem azt, *félindult kedélyállapotban vagyunk*, akkor a lemez *violaszínű lesz, zűr-zavaros sugarakkal*. Sőt még tovább! A lemezen még annak a *lágynak a körvonalai is fölismerhetők* lesznek, amelyre erősen gondoltunk. Ez a *transzcendentális fotográfia*. Ez a csoda azt jelenti, hogy *lelkünk azt a képet, amely előtte lebeg, formálisan materiálja* és a lemezre ez az anyagi kép rajzolódik le. Másként ez a csoda nem magyarázható. Egyébként a tudományos okok kiderítése annak a bizottságnak a föladata, melyet a francia *Académie des Sciences* a Darges kísérletezései megvizsgálására kiküldött. A bevezető előadás után a termet elsötétítették és a tudós őrnagy bemutatta transzcendentális fotográfiáit. Ezek a fotográfiák, bár voltak köztük meglepőek is, azt bizonyítják, hogy itt még további kutatásokra és kísérletekre van szükség. Maga a tény azonban így is érdekes.

— **Indítvány az egyházfenntartási alapok ügyében.** Keressék meg és kéressék fel az egyetemes konvent olyan határozat hozatala iránt, melyben határozottan és világosan kimondassék, hogy az egyházközségek által egyházfenntartási vagy építési célra létesített vagy létesítendő alapok jövedelmei az adócsökkentési segélyek megállapításánál egyházi közszükségek fedezésére be nem számíthatók, hanem azok az egyes egyházközségek által meghatározott célra és módon külön kezelendők. (D. L)

— **A közzei diakonissza-egyletnek** 1912. évi magyar-német nyelvű jelentését lapozgatva bár nem nagy keretekben mozgó, de tevékeny és áldásos belmissziói munkásságról nyerünk képet. A nővérek 25 beteget 45 napon és 124 éjjel ápoltak; a szegényeknél és betegeknél végzett látogatásaik száma 544. A vezetésük alatt álló kötıiskolát 70 leány látogatta. A terménybeli adományokon kívül közel 300 koronát adakoztak az egylet céljaira. A szegények gondozása körül felmerülő költségekre 100.77 koronát fordítottak a nővérek a rendelkezésükre bocsátott segélyből. Az egylet múlt évi bevétele 2808.13 korona, kiadása 2429.80 korona volt; pénztári maradványa 378.33 korona, összes vagyona 10.098.35 korona. A diakonisszák a gyülekezel kötelekébe tartozó szegényszorsú betegeket díjtalanul látogatják és ápolják, de ha körülményeik engedik, magánházakban húzamosabb időre is vállalkoznak betegápolásra. Ez esetben az egylet tagjaitól nappal 1 koronát, éjjel 1.60 koronát, nem tagoktól pedig 2 koronát, illetve 3 koronát szed. A múlt évben ez úton 327.60 korona folyt be az egylet pénztárába... A szeretet munkáját és munkáit áldja meg a szeretet Istene!

— **Uj anyae gyház.** A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter július hó 21-én 115,406—1913. szám

alatt kelt leiratával Zseliz egyházközség anyásítását indokoltan elismerte és a megválasztandó lelkész jövedelmének kiegészítésére 801 korona 13 fillér kongruát állapított meg.

— **Hírek Hódmezővásárhelyről.** A nagy hódmezővásárhelyi református egyház presbiteriuma folyó hó 11-ikén presbiteri gyűlést tartott *Pap Imre* elnök-lelkész és *Kun Béla* főgondnok elnöke mellett, amelyen a következő fontosabb ügyek intéztettek el: *Olasz István* újvárosi kántor kérelme teljesítettik, újonnan épült lakásához istállót épített az egyház, mivel ezt neki már régebben írásosan megígérte. — Ezután a *Tóth Károly*-féle tanítói jutalom kiosztására került a sor, amelyet az egyháztanács most adott ki először a négy jutalmazott tanítónak. Nagy Béla rendőrségi fogalmazó, presbiter egy izléstelen felebezést adott be a jutalmazások ellen, amely miatt ellene az egyháztanács fegyelmit fog kérni, addig is útjára engedte a felebezést, de a jutalmakat kiosztotta. *Pap Imre* elnök-lelkész szép szavakban mutatott rá arra, hogy *Tóth Károly* milyen nemes lelkű adománnyal gondoskodott a szerényen fizetett tanítók jutalmazásáról. Az elnöki székéből konstatálta azt, hogy az egyház minden tanítója méltó a jutalomra s kifejezést adott annak a reményének, hogy az a jövőben is úgy lesz. Fejenként 413 korona 36 fillér jutalomban részesültek: *Biczó Árpád*, *Molnár Ferenc*, *Gaál Károly* és *Kelemen Lajos*. Akiknek nevében *Biczó Árpád* köszönte meg az elismerést, többek között ezeket mondva: A jól végzett munka jutalma a tanítói pályán a lelkiismeret nyugalma, továbbá az elismerésben nyilvánul. Miért ne volna tehát ünnep, ha ezeken felül még anyagi jutalommal jár az elismerés? Boldog emlékü alapítványt tevő életében a megélhetés könnyebb volt, mint napjainkban, de a tanítóké akkor is nehéz. Boldog emlékü alapítványt tevő közvetlen szemlélője volt annak, hogy az egyház veteményes kertjében vele együtt működő tanítók nélkülöznek; bizonyára ez a tapasztalat indította őt arra, hogy alapítványt tett, mellyel nevét halhatatlanná tette. Hálával köszönjük meg a nagytiszteletű egyháztanácsnak e kitüntető bizalmát; ígérjük, hogy kettőzött szorgalommal, igyekezettel azon leszünk, hogy az egyháztanácsnak eme kitüntető bizalmára méltók lehessünk. — A püspöklelei leányegyház megüresedett tanítói állására *Novák Imre* helybeli, jelenleg *Érolasziban* működő kántortanítót választotta meg a presbiterium a Püspökleléről megjelent presbiterek egyhangú hozzájárulásával. — Az iparosdalárda részt vett egy temetésen, amelyre *Tereh Gyulától* engedélyt nem kért, ezért bejelentette az egyháztanácshoz, amely egyszerűen tudomásul vette ezt és megtorló intézkedést nem tesz. — *Pap Imre* elnök-lelkész javasolta, hogy a régebben beszüntetett négy tanítói állást nagyobb állami támogatással állítsa vissza. Az iskolaszék azt javasolja, hogy a *Lévai-utcán* és *Ujvároson* állítson az egyház iskolát, mert a munkásalakások miatt itt van szükség a zsúfoltság csökkentésére. Az egyháztanács kéri a minisztertől az iskolák felállítására szükséges és szokásos államsegélyt. — *Mucsi Bálint* a lelei iskolatelek felének eladását javasolja, az egyháztanács ezt nem fogadja el. — *Losonczy Endre* az egyház téglagyárára vonatkozólag javasolja, hogy bizottságnak adassék ki javaslattételre arra vonat-

kozólag, hogy miképpen lehetne a téglagyárat jövedelmesebbé tenni. Kun Béla főgondnok ilyen simán nem engedett átsiklani a dolog felett, mivel személyes tapasztalatai vannak arra vonatkozólag, hogy a téglagyárnál nagy mulasztások vannak és az egyházat is tekintélyes anyagi károsodás érte. Ugyanezért a téglagyárnál tapasztalt rendellenességek és károsodás megvizsgálására Kun Béla főgondnok elnöklete alatt egy bizottságot küldött ki a presbiterium, amely a legközelebbi gyűlésre véleményes javaslatát be fogja terjeszteni. Az egyháznak két kisebb vadászterülete van, amelyet árverésen adott ki, amely után olyan utóajánlatok érkeztek, ami megduplázza az árverésen elért árakat, ezért új árverést tart az egyház. — Imre Lajos igazgató azt javasolja, hogy a belhivatalnokok fiai háromnegyed tandíjmentességben részesüljenek. Erdei János és Bodrogi Bálint presbiterek ezt ellenzik. Az egyháztanács a régi állapotot tartja fenn, vagyis félévi tandíjmentességben részesíti a belhivatalnokok gyermekeit. — Őrző és nyomozó vállalat kérelmet adott be, hogy az egyház őket alkalmazza; a kérelem nem teljesített. — Zoltán Gábor jelenti, hogy állását az újárósi iskolánál szeptember 1-én elfoglalja. — A külterületi vallástanító tanítóknak a szokásos díjat kiutalta. — A Mihály-utcai iskola két tanterme Szabó Imre tanítónak adatik lakásul lakbére fejében. — Több kisebb ügy elintézése után a gyűlés véget ért. (K. B.)

— **A Csokonai-kör tevékenysége.** A debreceni Csokonai-kör „jelentését” minden esztendőben kézhez kapjuk így új búza, új kenyér idején. Ezek a szerény kiállítású füzetcskék beltartalmilag mindig úgy hatnak reánk, mint új búzából a friss sütetű hazai fehér kalács... Az alföldi nagy magyar vidék szellemi életműködésének, irodalmi törekvéseinek megnyilvánulásairól közreadott ezen bizonyosságok élvezetes lelki táplálékunk és csemegénk akkor, mikor idefent irodalmunk mindent lekicsinyelve, ami a miénk, — lidérelángos idegen eltévelyedések hínárjában vergődik, mikor idefent írónk tehetségre gazdag, egyik nagy része Csokonai hagyományaitól eltérő süppedékes ösvényeken tévelyeg... Csokonai az írás művészetében ragyogó magyar lélek volt, aki magyar kovással gyúrta át a nyugati haladás azon ígét is, melyek harmat hullásaként hozzánk eljutottak, eljutnak... A „körnek” működése tehát, mely Csokonai nevében működik, a közvetlenül érdekelték figyelmén, érdeklődésén kívül többre érdemes; mert a mai viharosan kavargó, magával és az egész mindenséggel

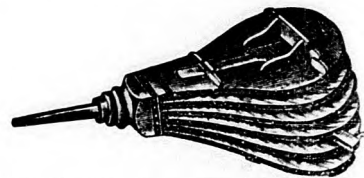
háborúskodó irodalmi állapotaink között, a pihenés nélküli lázas csörtetésben „oázisokkal” kecsgetet minket és útmutatónk is a tekintetben, hogy tolmácsolja a vidéki magyarság lelkének vágyódásait, igényeit. Az 1912-dik esztendő eseményeiből emelünk ki részleteket: 1. Felolvasó üléseket tartottak, melyeken jeles írókat és művészeket szólaltattak meg Debrecen irodalomművelő és irodalomkedvelő közönsége előtt; 2. irodalmi művekre pályadíjakat tűztek ki és más testületek felkérésére pályaműveket bíráltak el; 3. a vidéki testvér irodalmi és tudományos egyesületekkel az együttműködést, az együttérzést keresték és fentartották, kiküldetésekkel különféle országos jellegű ünnepek alkalmából; 4. a kör erekllye-tárát fáradhatatlanul szaporították Csokonaira vonatkozó könyvek és iratok beszerzésével; 5. a kör könyvtárát is folyton gyarapították első sorban debreceni írók műveivel; sőt adott esetekben az irodalompartolás mellett arra érdemes íróknak segítségére is diszkrétül, nemes készséggel áldoztak; 6. résztvettek anyagi támogatással is a helyi szabadiskola és munkásgimnázium szervezésében; 7. gondoskodtak a város irodalmi vagy történelmi nevezetességű helyeinek művészibecsű emléktáblákkal való megjelöléséről, illetőleg a meglévőknél épségben tartásáról; 8. tervbe vették Csokonai síremlékének kijavíttatását; 9. ébren tartják és sikeresen folytatják a gyűjtést egy Debrecenben felállítandó Arany—Petőfi szoborra stb. — Örvendetes, de érthető is, hogy a debreceni élő életből kigyökeredett ilyen társaságot a város közönsége is megértő szeretettel és méltánnyalással felkarolja. Már ezidőszerint is 995 tagja van a Csokonai-körnek, közöttük olyan áldozatkész férfiak is, mint például Löfkovits Artur városi múzeum-igazgató, aki évenként 500 koronát fizet be a kör nemes céljaira... Züllött irodalmi viszonyaink között nagy jelentőségűnek tartjuk, hogy a Csokonai-kör vezetősége egy debreceni irodalmi és tudományos folyóirat szerkesztését, kiadását is megvalósítandó, célul tűzte ki, amit eddig is csak a jelenlegi súlyos pénzügyi helyzet akadályozott meg. A kör életrealitását bizonyítja az is, hogy nem deficitre dolgozik; — mintegy nyolcadfélezer korona az évi bevétele, és a jelentős kiadási tételek mellett évről-évre szépen szaporodik a törzsvagyon is, mely az 1912-ik év végén 22,717 korona 61 fillerre rugott, tehát nemcsak a szellemiekben, az anyagiakban is okosan sáfarkodnak a Csokonai-kör lelkes, derék vezetői, akik így nem csak városunknak, hanem az összmagyarságnak elismerésére méltók.

Juristics Márton

fúvó-, szerszám-, harangöntő- és felszerelő gyár
Budapest, VI. ker. Rózsa; utca 51/53 szám.

Szállítok tiszta tömör érces hangú harangokat, Pozdech-féle forgatható öntöttvas koronával szerelve. Elvállalom kikopott csapoknak, csapágyaknak javítását. Készíték, fúvókat, kovács-tűzhelyeket, emelő-esigafejeket, láncos és csavaros esigákat, furógépeket, ülöt, satut, s minden e szakba vágó munkát. Mindenemű gépmunkát készíték rajz vagy méret után. Jutányos árak, pontos és tisztességes kiszolgálás. Árjegyzék ingyen és bérmentve.

— **Eötvös-émlékünnep.** A Békésmegyei Általános Tanító-egyesület, *Horváth* Dezső dr. kir. segédtanfelügyelő kezdeményezésére ez év szeptember 18-án Eötvös József báró születésének százéves évfordulója alkalmából nagyszabású emlékűnnepélyt rendez, amelynek előkészítésével egy bizottságot bízott meg. Az egyesület az ünnepélyen való részvételre felkéri a vallás- és közoktatásügyi minisztert s *Eötvös* Loránd báró titkos tanácsost.

— **Mammutleletek Réven.** Július elsején Révre érkezett dr. Kormos Gyula geológus, hogy a kormány költségén ásatásokat végeztessen a geológiai és etnológiai múzeum számára. Nyolc munkással kezdte az ásatást és már az ásatások ötödik napján, egy barlang talajában 4 méterre működtek lent az ásók, amikor a kőkorszak vademberének első nyomára akadtak. Durván faragott kőkalapács, csákány, nyílhegy került elő, tipikusan kőkori eszközök. Hulladékok, állati csontok követték a leletet, majd előkerült egy torzult agyú emberi koponya is, hasonló a világhírű neandervölgyi koponyához. A majomember! Csakhamar jelentkezett ezután az egész kőkorszaki telep. A fosszilleletek egymást követték. Kőásó, kőparittyá, kőmozsár és kőbalta kerültek elő, csiszolt lapokkal, tehát a fejlődésnek már jóval magasabb fokán. Állatias jellegű emberi állcsontok előreugró állal, behorpadt homlokú koponyák után 2–3–5 méteres, irtózatoss bordacsontok kerültek elő, a mammut ismerős maradványai. Ott volt a barlangi medve tipikus válsontozata, az összes állatok csontja, amelyek ellenségekül vagy barátokul éltek százezer év előtt a barlangi majomemberrel. Összerágott állati csontok tanúskodnak arról, hogy tudott állatiasan harapni a kőkorszakbeli ember, amikor éhesen tépte a táplálékát a csontról az óriás ragadozók környezetében, a barlang sötétjében. — Kutatások folynak a környék más helyein is. Roska Márton dr. kolozsvári egyetemi m.-tanár befejezte kőrösbarlangi kutatásait, melyek szintén feltűnő eredménnyel jártak. Roska egy óriási módon kifejlett medvecsontvázat, hiéna- és oroszláncsontvázat talált s azonkívül csont- és kőképződést. Az értékes régiségek a kolozsvári egyetem és a Nemzeti Múzeum között osztatnak fel.

— **Kántorképzés.** A kultuszminiszter határozatából az országos királyi tanítóképzővel kapcsolatosan, kántortanfolyam nyílik meg, amelybe okleveles tanítókat vesznek fel. Az egész tananyagot heti tíz órában adják elő. A tanfolyam egy évig tart s befejezése után a hallgatók vizsgálatot tesznek, amelynek eredményéről bizonyítványt kapnak. A résztvevők semmiféle díjat nem fizetnek. Jelentkezhetni az intézeti igaz-

gatonál, *Bánóczy* József dr.-nál személyesen vagy írásban szeptember 15-ig. A felvétel csak korlátozott számban történik.

Különösen templomfestéseknél felhívjuk olvasóink figyelmét *Schuller* vállalatára Debrecen, Simonffy-utca 25. sz. Telefon 806. Költségvetés díjtalan.

HARMONIUM és ZONGORA.

Mielőtt harmoniumot vásárolna, ne mulassza el a mi FŐÁRJEGYZÉKÜNKET kérni.

Az országban a legnagyobb választék elvámolt elsőrendű amerikai és németországi gyártmányokban kedvezményes fizetési feltételek mellett, minden árfelemelés nélkül.

Képviselők

kerestetnek.

Kerber és Berleth

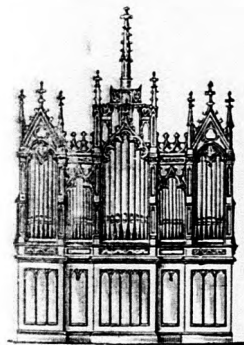
Budapest,

VII, Wesselényi-u. 53. sz.

Pályázat káplántanítói állásra.

A büdszentmihályi református egyház pályázatot hirdet az 1-ső számú tanítói (káplántanítói) állásra.

Javadalom: Lakás természetben. 1620 kor. (egyezerhatszázhusz) készpénz.

Alulirottak a legmélyebb tisztelettel bátorodunk a Nagytiszteletű lelkész és kántortanító urakat értesíteni, hogy a pécsi Angster S. és Fia, orgona- és harmonium-készítő cégtől megválva, ismét Egerbe, önálló működésre térünk vissza. Ajánlkozunk a legújabb légnyomatu pneumatikus esőrendszer szerint épült orgonák készítésére. Mindenemü orgonák átalakítását, javítást és hangolását mérsékelt árban és lelkiismeretes pontossággal teljesítünk. Orgonák jókarban tartását az ország bármely részében elvállaljuk. Teljes tisztelettel

Cseh István és Fia

orgona- és harmonium-készítők

Egerben,

Kovács János-utca

19. szám, saját ház.

Kötelesség: Egy vagy két osztály vezetése. Fiú konfirmándus növendékek és tanyai iskolában téli fél évben református iskolások vallásos oktatása. Vasárnap délutánonként templomi szolgálat. Lelkész akadályoztatása esetén annak helyettesítése. Legátusok ellátása.

Pályázhatnak kápláni vizsgával, vagy legalább is abszolutoriummal és tanítói oklevéllel bíró lelkészjelöltek. Ha tanítói oklevéllel nem bíró választatik meg, annak egy év alatti megszerzésére elköteleztetik.

Ha pedig jövőben a káplántanítói állás szétválasztatnék, megválasztott lelkészjelölt csak a törvényes segédlelkézi fizetésre tarthat igényt.

Pályázati határidő f. é. aug. hó 30.

Állás azonnal elfoglalandó.

Büdszentmihály, 1913 augusztus 18.

Bálint István,
ref. lelkész.

Pályázati hirdetés.

A törökszentmiklósi református presbyterium vagy az elemi V—VI. osztályhoz, vagy valamelyik alsóbb osztályhoz a feletteshatósági válasz miatt késve, sürgősen kénytelenítve nőtanítót választani, pályázatot hirdet. Iskolaszéki-elnöki felelősségi felsőhatósági elintézésével dől el, melyik javadalom tekinthető megüresültnek. Egyiknek fizetéstételei: egyháztól ezerkétszázötven korona, lakás kerttel, államtól 103 korona; másiké: államsegéllyel 1200 korona, lakszoba mellékhelyiséggel, az intézetben villanyvezetékekkel, 110 korona lakbérreszlet. Mindeniknél fizetésemelkedések államsegéllyel. Helyettesítés már nem engedélyeztetethető, az augusztus 28-ig pályázók közül rendes nő-

tanító választatik, ki szeptember 1-től működni, később is bármely osztályokat vezetni tartozik. Tizenkét tantermünk közül tizenben egy-egy osztály van, ötben tanítónők. Polgári fi- és leányiskola helyben, lakosság 26,000. Keresztlevél, legújabb orvosi bizonyítvány melléklendő. Döntésig kisebb javadalmat élvezi.

Törökszentmiklós, 1913 augusztus 14.

Kutas Bálint,
ref. lelkész.

Pályázat.

A nyírgelsei (Szabolcs megye, vasúti állomás helyben) református egyház kántor-tanítói állására pályázat hirdettetik.

Javadalma: az egyháztól 296 korona évi készpénz, 8 hold föld haszonélvezete, 5 szekér galyfa, tisztességes lakás házi kerttel, törvényes stóla. Az államtól a törvényes kiegészítés (volt tanítója a III. fizetési osztály 3. fokozatába soroltatván, évi 1113 korona államsegélyt élvezett).

Kötelessége: I—VI. vegyes elemi osztályok vezetése a tiszántúli egyházkerület tanterve szerint, kántori teendők végzése, ismétlő iskolások tanítása, egyház-jegyzői teendők teljesítése, lelkészt akadályoztatása esetén s kanonikus órákon a templomban helyettesíteni.

Személyesen megjelenők és orgonázásban jártasok előnyben részesülnek. Az állás szeptember hó 10-én okvetlen elfoglalandó.

Kellően felszerelt kérvények folyó évi szeptember 2-ig alulírott református lelkészhez küldendők.

Nyírgelse.

Tóth András,
Nyírgelse.

Harmonium, Hegedűk, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasszer J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadseregszállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM. GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. 0000

ÁRJEJYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

Pályázati hirdetés.

A földesi református egyház egy férfitanítói állás betöltésére hirdet pályázatot. *Javadalom:* 4 szobás lakás, mellékhelyiségekkel és kerttel, 1200 korona az egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve, 2 legelőilletőség 30 kor. értékben, 100 korona ismétlőiskolai vallás-tanításért, 19 korona 75 fillér három kanonika órai predikálásért. *Köteleesség:* jelenleg a III. osztályú fiúiskola vagy a presbyterium által kijelölendő osztály vezetése, lelkész vagy kántor helyettesítése. Pályázati határidő augusztus 28. Állás azonnal elfoglalandó.

Földes, 1913 augusztus 19.

Karácsony Imre,
ref. lelkész, iskolaszéki elnök.

Pályázat

az aradi református egyház vallásitanító-segéd-lelkészi állására.

Evi fizetés és lakbér 2000 korona havi részletekben. Ha állami iskolában is tanít, némi tiszteletdíj. A keresk. iskola tanulói után 4-4 korona tandíj. (20-25 tanuló.) E tandíjért az egyház nem felelős.

Köteleesség: 1. Vallásitanítás, hetenként legfeljebb 24 órán. (Eddig 20-22 volt.) Énekek begyakoroltatása a rendes órák végén. Tavasz és őszi vasárnapokon reggel gyermek-istentisztelet tartása. 2. Gáj külvárosban kéthetenként (október-január) istentisztelet tartása vasárnap délután. Felváltva rendes segédkezés a lelkészi szolgálatban, növendékeinek a konfirmációra előkészítése. 3. Presbyteriumi jegyzőség. (8-10 gyűlés.) Ebben segédkezik a középiskolai vallásitanár is.

Évenként szünidő 1 hónap. (Julius vagy augusztus.) Felmondási határidő kölcsönösen 3 hónap; iskolai év folyamán — felmentés nélkül — az állás el nem hagyható. A választás érvénye 3 évre szól.

Kérvények bizonyítványokkal (segédlelkészi vagy vallásitanári bizonyítvány, szolgálati biz.) szeptember hó 6-ikáig küldendők a lelkészi hivatalhoz. Az állás szeptember hó első felében elfoglalandó.

Arad, 1913 augusztus 19.

A presbyterium.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

Tavaszi, nyári árjegyzék kivonata

Neumann M.

cs. és kir. udvari és kamarai szállító férfi-, fiu- és leánykaruha üzletéből

Egysoros sacco-öltöny

tartós, jó, angol divat cheviotból, divatos minták 38—, 44—, 52—, 58—; Valódi kék cheviotból 44—, 48—, 60— K-ig; Csikos divat-kamgarnból, pótol mérték szerinti rendelést 66—, 70—, 84— K-ig.

Teljes Ferenc József-öltöny
finom fekete meltonból 86— K.

Jaquet és mellény

fekete Himalaya-cheviotból, legdivatosabb facon, 66— korona.

Egyes fekete dosking nadrág

17—, 24— koronáig.

Divat-nadrág

kamgarnból, 16— K-tól feljebb.

Felöltő

divatos angol sávós vagy kockás cheviotból, bélés nélkül, harangszabás 36— koronától feljebb.

Eredeti angol eső-köpeny

drapszinű gummiszövetből, allómell, Raglán ujjakkal 50— kor.

Felöltő

félbő, mérsékelt haranggal és sarkos bevágással, hosszú facon, kézelő hajtókával v. anélkül, egyszínű szürke Shettland 32-60, K-ig sávós angol Homespun 40-70 K-ig, doubiszövetből 48-90 koronáig.

Kör gallér rövidebb és hosszabb.

Turista-, vadász-, sport-, kerékpár gallér csuklyával v. anélkül, zsolnai loden, minden színben 28-32, vízhatlan teveszőr 26-32-36, zsolnai és angol divat cheviot 28-36-40.

Felöltő ifjaknak 12-16 évesig

Bluzos kosztüm

kék cheviot 20 K, szürke vagy drapp divatszövet, csinos minták selyem csokorral 16 K-tól feljebb.

Vadász-kosztüm, iskola-kosztüm,

kétsoros felöltő

6-15 éves leánykáknak, angol divat cheviotból, bélés nélkül 30 K.

Egybeszabott ruhácskák

3-10 éves leánykáknak kék kamgarn-cheviotból, elől üregránccal, sima hátulja, alul plissével, matröz gallér, fehér sujtással, arany gomb lakóvvel 28 koronától feljebb.

Norfolk kosztüm

mellénnyel 9-15 éves fiuknak, célszerű kockás vagy divatos szövetekből nadrág pánttal vagy térdnadrág 32 koronától feljebb.

A Nagytiszteletű lelkész urak és a n. é. uri közönség b. figyelmét felhívom 20 éves törv. bejegyzett ..

FÉRFI SZABÓ

cégemre (üzletemre), melyben a leg-elegánsabb angol és magyar divatu uri ruhákat, **papi palástokat** és **fővegeket**, sikkos vasuti és katonai egyenruhákat készítek.

Tartalékos tiszték, tisztjelöltek és egyéves önkéntesek teljesen előírás szerint lesznek felszerelve.

♦♦ Teljes tisztelettel ♦♦

Prelovsky András
papi, egyenruha és uri szabó
Debrecen, Kossuth-u. 4.

Tintner J. E.

kaucuk- és fémbélyegző-gyár és véső műintézete Budapest IV. Kigyó-tér 5 sz.

Készít mindennemű címtáblákat zománból, sárga- és vörösrézből, horgany és rézöntvényből raktáron tart számozó és keletjelző bélyegzőket. Zománctáblákat mindennemű felirattal. Zománctáblákat és vésőtáblákat. Pleh chablanokat bélyegző, vánkosokat és bélyegző festéket, ugyszintén kimoshatatlan ruhajelző tintát fehéreneműek jelzésére. :: :: :: ::

BUTOR

részletre és készpénzért igen jutányos árban kapható **Kovács Mihály** butorraktárában **Budapest, VII., Óvoda-u. 44.** (Garay-tér sarok). E lapra hivatkozók 10 százalék árengedményben részesülnek.

HA OLCSON

(partiban) akar vásárolni
: közel a vonathoz :
uri, női divat, rövidáru, bluz,
pongyola, gyermek-ruhaszövet,
delain, kreton, ernyő,
harisnya és fűzőkülönlegeségeket
állandó alkalmi árban kaphatja ::

REICHMANN

DIVATÁRÚHÁZÁBAN
DEBRECEN, PIAC-UTCA 85.

a Royal-kávéházzal szemben.

Egyházi tisztviselők külön árkedvezményben részesülnek. — Kivánatra mintákat küldünk bérmentve. — Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek.

Egyházak,

iskolák, hivatalok, takarékpénztárak és magánfelek részére

gummi- és réz-

bélyegzőket

gyorsan és olcsón készít

ELSŐ DEBRECENI BÉLYEGZŐGYÁR
Simonffy-u. 5. — Telefon 653.

NYOMTATVÁNYOKAT

SAKSZERŰ ÉS IZLÉSES KIVITELBEN SZÁLLIT.

HERCZEG HENRIK KÖNYV- ÉS MŰNYOMDA
VÁLLALATA C O O O
DEBRECEN, SIMONFFY-UTCZA 5.